

ΤΕΤΑΡΤΗ 19 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2023

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΡΗΣΤΑΚΗ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ: ΑΡΕΤΗ ΨΩΜΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Κατά το Κείμενο 1 τα αίτια του ενδοσχολικού εκφοβισμού εντοπίζονται κυρίως στην οικογένεια και το σχολείο. Συγκεκριμένα ευθύνονται ο γνωσιοκεντρικός και ανταγωνιστικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης και η αδυναμία των εκπαιδευτικών, λόγω έλλειψης κατάρτισης και χρόνου, να βοηθήσουν ουσιαστικά τα παιδιά. Ομοίως, στην οικογένεια η απουσία διαλόγου, οι καταβολές και τα πρότυπα ενδοοικογενειακής βίας, μαζί με το πλήθος βίαιων προτύπων από τα ΜΜΕ, ακόμα και στην παιδική ζώνη, διδάσκουν στα παιδιά, κατά τους ειδικούς, τη βία. (λέξεις 75)

ΘΕΜΑ Β

- B1.** α) Σωστό
β) Λάθος
γ) Σωστό
δ) Λάθος
ε) Σωστό

B2. Ο τίτλος «**Ορατός σαν αόρατος εφιάλτης**» σχετίζεται άμεσα με το περιεχόμενο του Κειμένου 2. Κατ' αρχάς ο τίτλος μιλώντας για έναν αόρατο εφιάλτη προϊδεάζει, αν και όχι άμεσα για το περιεχόμενο του κειμένου, καθώς ολόκληρο το άρθρο αναφέρεται στον «εφιάλτη» που βιώνει πλήθος παιδιών από τη βάνουση συμπεριφορά των συνομιλήκων τους, αλλά και την απουσία, την ανοχή ή την αδιαφορία των αρμόδιων ενηλίκων. Συγκεκριμένα, το Κείμενο 2 μιλά υπαινικτικά και μεταφορικά για έναν «αόρατο εφιάλτη» βίας που όμως έγινε ορατός για πολλά παιδιά, όταν αυτά καταγράφηκαν από τα ειδησεογραφικά δελτία ως θύματα βίας και τα οποία προβάλλονται στην πρώτη παράγραφο του κειμένου. Στη συνέχεια περιγράφονται τα χαρακτηριστικά του «εφιάλτη» αυτού, όπως και η απουσία, «τα στραβά μάτια», των υπευθύνων που καθιστούν τα δεινά των παιδιών «αόρατα», για να παρατηρήσει η αρθρογράφος στην 3^η παράγραφο σε μία παράφραση του τίτλου ότι: «ο εφιάλτης είναι εκεί, ορατός-αόρατος», καθώς καταγράφει όλο το σκηνικό της «απόγνωσης», του «εξευτελισμού» και της «τρομοκρατίας» που βιώνουν οι συγκεκριμένοι νέοι. Τελικά η αρθρογράφος καταλήγει ότι: «Υπάρχει ανάγκη για άγρυπνα μάτια παρόντα εκεί εσαεί», προκειμένου να υπάρξει ελπίδα για ένα ειρηνικό σχολείο.

Ως προς την επικοινωνιακή του αποτελεσματικότητα ο τίτλος «**Ορατός σαν αόρατος εφιάλτης**» είναι **σύντομος, ελλειπτικός** –αφού δεν περιέχει ρήμα- και **μεταφορικός**, αφού μιλά για τον «εφιάλτη» που βιώνουν πολλά νέα παιδιά, εννοώντας τον εκφοβισμό και τη βία που υφίστανται. Στηρίζεται βεβαίως στην **αντίθεση** «ορατός-αόρατος» και στην **παρομοίωση** «ορατός σαν αόρατος», καθώς με αυτά τα σχήματα η αρθρογράφος προβάλλει με πιο δραστικό και δραματικό τρόπο την σιωπηλή και απαρατήρητη από τους υπευθύνους βίωση του εφιάλτη αυτού από τα παιδιά. Έτσι **καταγγέλλει** την αντίφαση που παρατηρείται στην κοινωνία μας, ενώ μέσω του **λογοπαίγνιου** που σχηματίζεται υπαινίσσεται και την ανάγκη – την οποία αναλύει στο τέλος του κειμένου- να γίνει ορατό το πρόβλημα, ώστε και να αντιμετωπιστεί. Τέλος, μέσω αυτών των εκφραστικών επιλογών διαμορφώνεται στον τίτλο **ένα ύφος επιθετικό, δραματικό και δραστικό**, ίσως και ελαφρώς ειρωνικό, που **προσελκύει άμεσα την περιέργεια και το ενδιαφέρον του αναγνώστη, χωρίς όμως να το εξαντλεί. Παράλληλα επιδιώκει να προβληματίσει και να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη για τον εφιάλτη του εκφοβισμού.**

B3. α) Το ύφος του **Κειμένου 1** σε αρκετά σημεία είναι έντονα **επιστημονικό**.

Ένας κειμενικός δείκτης που το αποδεικνύει, είναι η εκτεταμένη χρήση **αυθεντιών**, όπως οι απόψεις του Κωνσταντίνου Φύσσα, ψυχοθεραπευτή και υπεύθυνου της ΑΜΚΕ «Παίζοντας» και λέκτορα στο μεταπτυχιακό Ψυχολογίας στο Mediterranean College στην 1^η και 2^η παράγραφο, ή του Παντελή Πρώιου, ψυχολόγου και συντονιστή του προγράμματος «ACT / Μικροί Μεγάλοι Μαζί Εναντίον της Βίας» στην 3^η παράγραφο. Με την χρήση των αυθεντιών και την μεταφορά αυτούσιων των λόγων τους το κείμενο αποκτά κύρος, αξιοπιστία και αποδεικτικότητα, καθώς και καλύτερη τεκμηρίωση, αφού και οι δύο είναι ειδικοί επιστήμονες, ψυχολόγοι, ψυχοθεραπευτές και άρα οι πλέον αρμόδιοι να αναλύσουν το θέμα της ενδοσχολικής βίας και των αιτιών της. Ταυτόχρονα μέσω των λόγων τους προσελκύεται αποτελεσματικότερα το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Άλλο επιστημονικό χαρακτηριστικό του Κειμένου 1 είναι ο **αποδεικτικός του χαρακτήρας**, αφού χρησιμοποιεί πολλά **τεκμήρια**, όπως πορίσματα ερευνών και στατιστικά στοιχεία: πχ. «Μέχρι τα δώδεκα χρόνια, ένα παιδί έχει δει περίπου 36.000 φόνους»... «Σύμφωνα με παλαιότερη έρευνα του Kaizer Family Foundation των ΗΠΑ, το 60% των παιδικών έργων και παραστάσεων περιέχει βία, ενώ τα παιδιά εκτίθενται σε 20-25 σκηνές βίας...». Χάρη στη χρήση των τεκμηρίων ενισχύεται η αποδεικτικότητα, η πειστικότητα και η τεκμηρίωση των αιτιών της σχολικής βίας που εντοπίζονται, όπως στο παραπάνω παράδειγμα που αναφέρεται στον ρόλο των ΜΜΕ. Παράλληλα μέσω της χρήσης των τεκμηρίων οι αρθρογράφοι ενισχύουν τις θέσεις τους και επικαλούμενοι τη λογική του αναγνώστη, δίνουν αντικειμενικότητα, σοβαρότητα και επιστημότητα στον λόγο τους.

Εναλλακτικά οι μαθητές μπορούν να αναφέρουν τον **ερμηνευτικό χαρακτήρα** του κειμένου, καθώς ξεκινά ερμηνεύοντας τον όρο «ενδοσχολική βία» μέσω του ορισμού της έννοιας («Ενδοσχολική βία: εσκεμμένη, απρόκλητη, ...του σχολικού χώρου».) → παρουσίαση, ερμηνεία και αποσαφήνιση της έννοιας με ακρίβεια και επιστημονικότητα

Ή την χρήση **ειδικού λεξιλογίου/ορολογίας**, όπως «παρατηρητής», «σωματικός εκφοβισμός», «λεκτική βία» ή «κοινωνικός αποκλεισμός», κλπ → ακρίβεια, εγκυρότητα, αποδεικτικότητα, επιστημονικότητα/ ύφος σοβαρό, τυπικό, αυστηρό

β) Η πρόθεση της αρθρογράφου στη 2^η και 3^η παράγραφο του **Κειμένου 2** είναι να **καταγγείλει** τις εφιαλτικές διαστάσεις του εκφοβισμού που υφίστανται πολλά νέα παιδιά, αλλά και την ανοχή ή και αδιαφορία που επιδεικνύουν συχνά οι αρμόδιοι, και μέσω αυτής της καταγγελίας επιθυμεί να **προβληματίσει/ ευαισθητοποιήσει** τον αναγνώστη πάνω στο πρόβλημα. Τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες εξυπηρετεί την πρόθεσή της αυτή, είναι οι ακόλουθες:

- **Ασύνδετο σχήμα**, όπως στην πρόταση: «Δεκάδες παιδιά, διαφορετικά, μοναχικά, ντροπαλά, εσωστρεφή, με έλλειμμα μαγκιάς και αδυναμία αντεπίθεσης...», με το οποίο πυκνώνει το ύφος της και παραθέτοντας ασύνδετα τα χαρακτηριστικά των παιδιών-θυμάτων του εκφοβισμού δίνει με μεγαλύτερη δραματικότητα, ένταση και έμφαση τη διαφορετικότητα αυτών των παιδιών. Έτσι κινητοποιεί το συναίσθημα του αναγνώστη και τον ευαισθητοποιεί πάνω στο πρόβλημα του εκφοβισμού.
- **Μεταφορική χρήση του λόγου**, πχ. «πρόβλημα, το οποίο γιγαντώνεται από τα στραβά μάτια και τα σταυρωμένα χέρια...» όπου, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στη γλωσσική μορφή του μηνύματος, η ένταση του προβλήματος και η αδιαφορία των υπευθύνων δίνεται πιο παραστατικά, συγκινώντας και κινητοποιώντας συναισθηματικά τον αναγνώστη που συνειρμικά αισθητοποιεί την απαθή στάση των αρμοδίων. Εξάλλου με τη χρήση της μεταφοράς το μήνυμα γίνεται πιο εύκολα κατανοητό και δραστικό.
- Χρήση **ειρωνείας**, πχ.: «τα σταυρωμένα χέρια των ενήλικων μαρτύρων που συγκλονίζονται εκ των υστέρων, την πλημμελή παρουσία ειδικών, την ψευδαίσθηση των οικείων ότι «όλα καλά»». Με την χρήση της ειρωνείας η συγγραφέας καυτηριάζει και καταγγέλλει με άμεσο, επιθετικό και δυναμικό τρόπο την αποτυχία των αρμοδίων να προστατέψουν τα παιδιά, οι οποίοι «συγκλονίζονται εκ των υστέρων», αλλά και την απουσία των γονιών που αυταπατώνται ότι όλα είναι καλά. Έτσι διεγείρει συναισθηματικά και αφυπνίζει σχετικά με το πρόβλημα τον αναγνώστη.

Εναλλακτικά οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις **αντιθέσεις** (πχ. «ο εφιάλτης είναι εκεί, ορατός-αόρατος. Εμφανείς-αφανείς οι δύσκολες ώρες μοναξιάς...») τις **συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις** (πχ. «...οι δύσκολες ώρες μοναξιάς απόγνωσης, φόβου των θυμάτων για ένα ακόμη οδυνηρό συναπάντημα...»), τις **επαναλήψεις** (πχ. «...Οι χώροι χωρίς ναυαγосώστες, χωρίς σχέδια διαχείρισης κρίσεων βίας και συστήματα επιμόρφωσης...»), τα **εισαγωγικά** (πχ. «όλα καλά», «αφοπλισμό»), κλπ.

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Στο μελοποιημένο ποίημα «**Τα κανονικά παιδιά**» του Γιάννη Αγγελάκα εκφράζεται η αμφισβήτηση για την τύχη των παιδιών εκείνων που, ενώ γεννήθηκαν όπως όλα τα παιδιά, ωστόσο δεν ακολούθησαν την ίδια «κανονική» εξέλιξη και πορεία στη ζωή τους. Έτσι μέσα από τον **διάλογο** μαμάς – παιδιού ζωντανεύει η απορία του παιδιού που ακολουθεί τη δήλωση της μητέρας του στην πρώτη στροφή ότι τα «κανονικά παιδιά» γεννιούνται, μεγαλώνουν, ονειρεύονται κι ερωτεύονται κανονικά και τελικά πεθαίνουν κανονικά. Η χρήση του **ασύνδετου** και της **επανάληψης** του επιρρήματος «κανονικά» δημιουργεί ένα έντονα ειρωνικό και συναισθηματικό αποτέλεσμα και προκαλεί την αντίδραση του παιδιού στη δεύτερη στροφή. Η **ερώτηση** του, αν και απευθύνεται στη μαμά του με την

επαναλαμβανόμενη φράση: «Πες μου μαμά...», τελικά απευθύνεται στον κάθε ενήλικο-μέλος της κοινωνίας μας σαν απορία, αλλά και ειρωνική αμφισβήτηση της ομαλής αυτής πορείας για κάποια άλλα παιδιά (**αντίθεση**) που «αν και γεννιούνται κανονικά» δεν ακολουθούν τον ίδιο «ορθό» και προδιαγεγραμμένο δρόμο. Τα παιδιά αυτά, μέσα από μία **συσώρευση αρνήσεων**, που επιτείνει την ειρωνεία και την ένταση, φαίνεται ότι αποτυγχάνουν να μεγαλώσουν, να ονειρευτούν και να ερωτευτούν κανονικά. Έτσι το παιδί καταλήγει να διερωτάται για το τέλος αυτών των διαφορετικών, μη «κανονικών» παιδιών, αν θα είναι αυτό κανονικό...

Για εμένα δεν υπάρχουν «κανονικά» ή «μη κανονικά παιδιά», μονάχα παιδιά διαφορετικά με λιγότερες ή περισσότερες ίσως ευκαιρίες και προσοχή στη ζωή τους, που πρέπει όμως όλα να αντιμετωπίζονται ως μοναδικά και άξια προσοχής και ενδιαφέροντος.

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Εισήγηση-συμμετοχή στη συζήτηση που γίνεται στο σχολείο

Προσφώνηση: Αξιότιμε κ. Λυκειάρχη,
Αγαπητοί καθηγητές και συμμαθητές,

Πρόλογος: Όλοι είμαστε δυστυχώς ενήμεροι για τα γεγονότα σχολικού εκφοβισμού και βίας που σημειώθηκαν τελευταία σε διάφορα σχολεία της Αθήνας και τα οποία διαρκώς πληθαίνουν δημιουργώντας έντονη ανησυχία σε όλους μας. Με την ευκαιρία που μου δίνεται λοιπόν σήμερα, με την εκδήλωση – συζήτηση που διοργανώνει το σχολείο μας και ως εκπρόσωπος της Γ΄ Λυκείου θα ήθελα να αναφερθώ στα αίτια του προβλήματος, όχι με τον ψυχρό τρόπο των αρμοδίων, αλλά από τη δική μας σκοπιά, ώστε στη συνέχεια να αναζητήσουμε τις ενέργειες που θα μπορούσαν να γίνουν και από εμάς τους μαθητές, αλλά και από το σχολείο για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Κύριο θέμα:

Ζητούμενο 1^ο : Τα αίτια του φαινομένου από την οπτική ενός μαθητή

α) ευθύνη οικογένειας:

- Πληροφορίες των κειμένων:**
- πώς έχει μάθει να συμπεριφέρεται ένα παιδί από το σπίτι του
 - έλλειψη επικοινωνίας μέσα στην οικογένεια
 - άσκηση ενδοοικογενειακής βίας
 - η ψευδαίσθηση των οικείων ότι «όλα καλά»

- Δικά μας επιχειρήματα:**
- η καταπίεση, η υπερπροστασία ή η αδιαφορία και απουσία των γονέων από τη ζωή του παιδιού
 - η έλλειψη κατανόησης / η απουσία σεβασμού στην προσωπικότητά του
 - η αυτρχικότητα και η βία στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού
 - ο εγκλωβισμός των παιδιών σε διαμερίσματα κλουβιά και το πλήθος των απαγορεύσεων

β) ευθύνη του σχολείου:

- Πληροφορίες των κειμένων:**
- το εκπαιδευτικό σύστημα εστιάζει στη μάθηση και ενισχύει τον ανταγωνισμό
 - ανύπαρκτος ο χρόνος που αφιερώνει ένας εκπαιδευτικός –κατόπιν κατάλληλης επιμόρφωσης- για να συζητήσει με τα παιδιά για θέματα που τα απασχολούν και για να διερευνήσει εάν χρειάζονται κάποια βοήθεια
 - συνήθως οι καθηγητές λένε στα παιδιά “βρείτε τα” ή “ζητήστε συγγνώμη”, χωρίς να ψάχνουν ποιος ευθύνεται
 - η αδιαφορία και η ανοχή των υπευθύνων και η απουσία ειδικών
 - η αδυναμία διαχείρισης κρίσεων βίας ή αποκλιμάκωσης των φαινομενικά αθώων μικροσυμπλοκών

- Δικά μας επιχειρήματα:**
- η απουσία ηθικής διαπαιδαγώγησης, καλλιέργειας της κοινωνικής ανεκτικότητας, αποδοχής της διαφορετικότητας και ουσιαστικής παιδείας και ανθρωπισμού ή μετάδοσης ορθών προτύπων από το σχολείο
 - ο φόρτος εργασίας και το πλήθος των καθημερινών υποχρεώσεων

γ) η ευθύνη των Μέσων:

- Πληροφορίες των κειμένων:**
- η πρόσβαση όλων σε ένα κινητό και στα κοινωνικά δίκτυα με την κάλυψη της ανωνυμίας
 - ο μεγάλος όγκος ερεθισμάτων από την έκθεσή του νέου στα νέα Μέσα που έχουν διαμορφώσει μια διαφορετική αντίληψη για τον πόνο, τη ζωή και τον θάνατο

- Δικά μας επιχειρήματα:**
- η ασυνείδητη εξοικείωση με κάθε μορφή βίας
 - η ανάδειξη της βίας ως μορφής κοινωνικής καταξίωσης και μέσου απόκτησης σεβασμού

δ) οι διαφορετικές προσωπικότητες των νέων:

- Πληροφορίες των κειμένων:**
- ο διαφορετικός, μοναχικός, ντροπαλός και εσωστρεφής χαρακτήρας κάποιων παιδιών με έλλειμμα μαγκιάς και αδυναμία αντεπίθεσης
 - από την άλλη πλευρά: οι επιθετικοί χειριστικοί συνομήλικοι, βασιλιάδες της βαναυσότητας και της αλαζονείας/ που αντιμετωπίζουν τη χειροδικία, την απόρριψη, τον εξευτελισμό, την ύβρη για παιχνίδι

- Δικά μας επιχειρήματα:**
- η απουσία διαμορφωμένης προσωπικότητας
 - η παρορμητική και επιτόλαιη συμπεριφορά και η μίμηση λανθασμένων προτύπων
 - τα συμπλέγματα / οι ανασφάλειες και φοβίες που οδηγούν κάποια παιδιά σε βίαιες εκδηλώσεις

Ζητούμενο 2° : οι ενδεδειγμένες ενέργειες από την πλευρά του σχολείου και των μαθητών για την αντιμετώπιση του προβλήματος

α) από την πλευρά του σχολείου:

- Πληροφορίες του κειμένου:**
- η συνεχής επαγρύπνηση των υπευθύνων
 - η διαμόρφωση ενός χώρου ειρηνικού, αυστηρά ορισμένου
 - όπου θα είναι δυνατή η εφαρμογή τακτικών μετριασμού των διακρίσεων, του ρατσισμού, των συγκρούσεων, η αποτροπή της επίλυσης των διαφορών με τη βία, της άντλησης σπουδαιότητας από τον εκφοβισμό του ευάλωτου
 - η εκμάθηση της κατανόησης του διαφορετικού, η καλλιέργεια ενός στοιχειώδους κλίματος αλληλοσεβασμού και στοργής

- Δικά μας επιχειρήματα:**
- η ενημέρωση και η επιμόρφωση / κατάρτιση των εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση κρίσιμων καταστάσεων
 - η παρουσία ειδικών για αποτελεσματική βοήθεια των παιδιών
 - η συνεχής παρουσία, διάλογος και επικοινωνία μεταξύ παιδιών και διδασκόντων

β) από την πλευρά των μαθητών:

- η απομόνωση των προβληματικών στοιχείων μέσα στην μαθητική κοινότητα

- η ενίσχυση, υποστήριξη και προστασία των πιο αδύναμων ή μοναχικών παιδιών
- η συνεργασία των μαθητών με τους διδάσκοντες για την εξασφάλιση ενός ειρηνικού και ήρεμου κλίματος στο σχολείο
- η ενεργοποίηση/ ανάληψη δράσης από τα μαθητικά συμβούλια υπέρ της προστασίας των παιδιών και αποτροπής ακραίων βίαιων συμπεριφορών
- η άσκηση αυτοελέγχου, σεβασμού και αποδοχής των άλλων
- η άρνηση μαζοποίησης και υποταγής στην καθοδήγηση ακραίων και επιθετικών ατόμων
- η άμεση καταγγελία και η αποφυγή συγκάλυψης των προβληματικών συμπεριφορών

Επίλογος: Προφανώς το ενδιαφέρον, η υποστήριξη και ο σεβασμός, αλλά και η κινητοποίηση όλων, μαθητών και υπευθύνων είναι ο μοναδικός τρόπος να αντιμετωπιστεί η τρομακτική πραγματικότητα της σχολικής βίας και του εκφοβισμού που μας απειλεί πλέον όλους. Η στάση που θα κρατήσει ο καθένας μας θα κρίνει όχι μόνο την ποιότητα της εκπαίδευσης, αλλά και το μέλλον των κοινωνιών μας.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.